

Βασίλειος Ρ. Φλώρος

Το ξωτικό της γραφής

Δοκέτο για την ποίηση και την τέχνη

ΔΥΤΙΚΕΣ Ινδίες

Περιεχόμενα

Ποίηση και Ποιητές.....	11
Ο άνδρωπος που γράφει και ο άνδρωπος της γραφής.....	20
Είδη ποίησης	32
Το χρέος του ποιητή της φωτεινής ποίησης	39
Το Σχεδιάγραμμα της ποίησης	43
Τι είναι ποίημα	46
Καινούργια ερωτήματα	52
Ο Ποιητής και η Εξουσία	54
Η εξορία του ποιητή δεν υπάρχει	60
Ο ποιητής και η καθημερινότητα.....	63
«Ανα-γνώριση» - ματαιοδοξία του ποιητή	67
Ο ποιητής και η θρησκεία	70
Ποιητική αυτο-κριτική	73
Ο θεατρικός ρόλος του ποιητή	82
Ο ποιητής, ένας διαχρονικός τρομοκράτης χωρίς έια	86
Ο Πλάτωνας και η πολιτεία των ποιητών.....	92
Η τέχνη σήμερα.....	97
Εσωτερικός Επιλογος	103

Ποίηση και Ποιητές

Δεν ξέρω αν μπορεί να θεωρηθεί ποίηση ένα πεζό κείμενο, αλλά «η ποιητική και η πεζολογική λειτουργία μασκαρεύονται η μία με τα ρούχα τής άλλης, ώστε να αναρωτιέται κανείς γιατί αυτή η παράξενη εποχή επέτρεψε στην ποίηση να προχωρήσει με τους ρυθμούς πρόζας, ενώ συνέχιζε να την ονομάζει ποίηση» (Λόρενς Φερλινγκέττι). Γιατί όσο ανατρέχουμε στο παρελθόν βλέπουμε πως η ποίηση είχε περισσότερο σχέση με την μουσικότητα, αφού η λειτουργία των στίχων, η ομοιοκαταληξία, τα μετρικά συστήματα και ο ρυθμός τής αναγνώριζαν την πρώτου βαθμού συγγένεια με τη μουσική. Όπως και να έχει, όμως, αυτό δεν είναι τελικά πρόβλημα, γιατί η ποιητική τέχνη διαρκώς κινείται και εξελίσσεται. Με όποια γραφή και αν εκδηλωθεί, είναι ένας από τους πολλούς δρόμους που μας αποκαλύπτει τη μυστική μας σχέση με το Υπερσυνείδητο, το αόρατο και το αναλλοίωτο. Ένας δρόμος που μας τροφοδοτεί με τα ιδεώδη και μας δίνει τη φευγαλέα «κρυφο-εικόνα» τής πραγματικής ελευθερίας και ολοκλήρωσης, που η ανθρώπινη ψυχή πάντα επιδυμεί και ασταμάτητα ψάχνει. Γιατί κάθε ποίημα, ενώ προσπαθεί να φτάσει στην τελειότητα, στην ουσία αποδέχεται ταυτόχρονα την ανικανότητά του για οποιαδήποτε ολοκλήρωση. Ακόμα και το πιο ωραίο ποί-

ημα μάς μιλάει και για κείνο που δεν μπορεί να μιλήσει και η αγωνία του ποιητή συμπυκνώνεται σε αυτό που δεν μπορεί να εξηγηθεί, όσο και αν εξηγήθηκε. σε αυτό που του έχει ξεφύγει!

Ο ποιητής καταδέτει την προσωπική του μαρτυρία, ματαιοπονία και ευ-αισθησία. τη δική του τεχνοτροπία, το δικό του τόνο ύπαρξης και την ατομική του ανάγκη για επικοινωνία. Καταδέτει την ατομική του ανεπάρκεια, τη δική του έλλειψη και ταυτόχρονα την προσπάθεια που κάνει να συλλάβει το «κρυμμένο» στην ολότητά του. Γιατί ο ποιητής προσπαθεί συνεχώς να εκφράσει την Αλήθεια. Μια αλήθεια που πάντοτε θα του διαφεύγει γι' αυτό και ξαναγράφει, μια αλήθεια που για να την πλησιάσει είναι υποχρεωμένος να λειτουργήσει με κάποιους νόμους: «Στην απόσβεση τής προσωπικότητας και στην υπέρβαση τής ατομικότητας, ώστε από την ένταση των συγκινήσεων να οδηγηθούμε στην ένταση τής καλλιτεχνικής διαδικασίας» (Τ.Σ. Έλιοτ). Και έπειτα «να υποτάξουμε το πάθος και τη φαντασία στο νόημα τής τέχνης» (Δ. Σολωμός), ώστε να οδηγηθούμε στον δρόμο τής ψυχής, γιατί μόνο η ψυχή «αθανατη και αδιαίρετη» (Πλάτων) ξέρει τον δρόμο μας, αρκεί να το επιδυμούμε συνέχεια και να μην τον ξεχνάμε αναπαυόμενοι στα βαλτόνερα της καθημερινότητάς μας.

Εδώ δρίσκεται ένα μεγάλο μέρος τής δουλειάς των ποι-

ητών: Να «θυμιζουν» το χρέος τής ψυχής μας. Να «θυμιζουν» την καταγωγή της με τον δικό τους τρόπο. Παράλληλα, όμως, οι ποιητές μάς «θυμιζουν» και τον προορισμό τής ύπαρξης. Ισως από εδώ να ξεκινάει και κάθε προσπάθεια για τη γραφή ενός ποιήματος ή τη δημιουργία ενός έργου. Γιατί το ανδρώπινο ον συχνά συνειδητοποιεί ότι σύντομα καταφτάνει και το τέλος τής ύπαρξης του και προσπαθεί (ως αντίδραση αυτής της «οδυνηρής» διαπίστωσης) μέσα από την τέχνη, αλλά και γενικότερα μέσα από τον αγώνα του για κάθε είδους δημιουργία, να υπερβεί αυτό το φυσικό νόμο της ζωής: τον θάνατο. Θέλει να αφήνει πίσω του, στην ύπαρξη των άλλων, κάτι, ένα μνημείο, ένα βιβλίο, ένα ποίημα, ένα σπίτι, ένα εργοστάσιο, ένα παιδί, έχοντας την αίσθηση ότι μέσα από την ύπαρξη τού δημιουργήματός του, θα δικαιολογηθεί και θα δικαιωθεί, κατά κάποιο τρόπο, η δική του «Ανυπαρξία».

Γιατί, αν ήταν κατανοητή η διαδικασία τού θανάτου και αν μπορούσε τελικά να «αποδειχτεί» η μετά θάνατον ύπαρξη, τότε αυτόματα οι περισσότερες φιλοσοφικές και ποιητικές γραφές θα είχαν καταρρεύσει ή δεν θα είχαν λόγο να υφίστανται, αφού το κύριο πρόβλημά τους και η ουσιαστική τους αιτία (ο θάνατος) θα είχε αποκαλύψει τα μυστικά του.

Η ποιητική γραφή μπορεί να είναι και η προσπάθεια δικαιώσης τής ύπαρξης τού γράφοντος, η προσπάθεια για

απόδοση κάποιου νοήματος απέναντι στον εαυτό του και στον κόσμο που τον περιβάλλει. η προσπάθεια για εξεύρεση θεραπείας αλλά και η προσπάθεια υπέρβασης του θανάτου.

Έτσι να δικαιολογείται και η ποίησή του. Όχι ως τέχνη, αλλά ως τεχνική του «συνυπάρχειν». Ισως και ως τεχνική κτήσης του κενού του. Ακόμα και ως σχέδιο και τεχνική κατάκτησης.

Γιατί, αν «οι φιλόσοφοι είναι άνθρωποι που έχουν μέσα τους βία, και επειδή δεν έχουν στρατούς, γι' αυτό καταλαμβάνουν τον κόσμο εγκλείοντάς τον σ' ένα σύστημα» (Ρόμπερτ Μούζιλ), τότε και οι ποιητές ίσως να είναι πιο βίαιοι από τους φιλόσοφους, αφού πολλές φορές επιδύμουν να περικλείσουν και να κατακτήσουν τον κόσμο, μόνο μέσα από ένα τους ποίημα.

Ερχονται, όμως, οι στίχοι του Λόρδου Βύρωνα από τον «Δον Ζουάν» για να κατευνάσουν την επικριτική μου διάθεση: «Για να είμαι ειλικρινής και εγώ ακόμα δεν καταλαβαίνω καθαρά τα ίδια μου τα λόγια. Μα την αλήθεια, όμως, στο μυαλό μου δεν είχα κανένα σχέδιο. Ισως μονάχα γύρεψα λίγη χαρά για μένα». Στο ίδιο περίπου πλαισιο κυμαίνεται και η γνωστή ρήση του Πινδάρου: «Η ποίηση φέρνει ειρήνη μέσα στην καρδιά τού ανθρώπου...». Γιατί η ποίηση είναι μια επίπονη δουλειά, που χαρίζει μια εξίσου επίπονη ηδονή και χαρά και ειρήνη, που θέλει να μοι-

ραστεί και να δώσει ελευθερία υπέρβασης και μνήμη ψυχής, διεισδύοντας στον καθημερινό θίο των ανθρώπων. Γιατί ο ποιητής δεν είναι μόνο «Ιερομάντης», όπως υποστήριζε ο Αρδούρος Ρεμπώ, «αποκομμένος από τις λειτουργίες τής καθημερινότητας και που θα πρέπει να νικήσει τον άνθρωπο που έχει μέσα του, ώστε να γίνει ένα ανώτερο ον».

Πιστεύω λιγότερο στον ποιητή «Ασκητή» ή «Άγιο», που είναι μοναχικός και αποκομμένος από τη ζωή, έστω και αν πολλά και καλά έργα ήταν αποτέλεσμα μιας τέτοιας στάσης, ίσως μιας τέτοιας θυσίας.

Βέβαια, συμφωνώ με εκείνους που λένε πως κάποτε, πριν εκατοντάδες χρόνια, η ποίηση ήταν και μια βαθιά μυστικιστική λειτουργία. Ταυτόχρονα, όμως, ήταν και μια πρακτική εξάσκηση, ένας τρόπος να δίνεις λύσεις, να θεραπεύεις, να διατηρείς τη μνήμη και τη γνώση τού τι είναι το ανθρώπινο ον. Επομένως, η ποίηση ήτανε ένας δρόμος που πάνω του έρχονταν σε επαφή ο ανθρώπινος κόσμος των αισθήσεων και των φαινομένων με το Θεϊκό Κόσμο τής Μίας Αλήθειας. Ο ποιητής, Φιλόσοφος, Θεραπευτής και Μύστης, δεν έκλεινε ποτέ την πόρτα στο «καθημερινό» τής ζωής, έστω και αν αυτό το «καθημερινό» το θεωρούσε ως ένα βαθμό «ψευδαίσθησης». Σήμερα, φυσικά, κανένας δεν ξητάει από τον ποιητή να είναι και Φιλόσοφος και Θεραπευτής και Μύστης (ίσως και να

έπρεπε), όπως δεν του ζητάει, βέβαια, να απομονωθεί στον εαυτό του και να στραφεί κατά της ζωής των πολλών, γιατί «αποξενώνοντας τον εαυτό του από τη ζωή ο καλλιτέχνης γίνεται καταστροφέας του έργου του» (Μπαλζάκ). Γι' αυτό ο ποιητής καλείται κάθε τόσο να ισορροπήσει μεταξύ του καθημερινού κόσμου και του κόσμου των ιδεών του.

Περισσότερο πιστεύω στον ποιητή που συμμετέχει στη ζωή. Συμμετέχει στη ροή τού κόσμου, προφυλάσσοντας όμως τον κόσμο του. Γιατί η μεγαλύτερη θυσία που μπορεί να κάνει κανείς είναι όχι για την τέχνη, που μερικές φορές είναι και μια εγωιστική θυσία, αλλά για την Τέχνη της Ζωής. Και η ζωή απαιτεί περισσότερη ζωή και επιλεκτική συμμετοχή. Συμμετοχή και συνδημιουργία που πρέπει να έχει ως στόχο την Αλήθεια, την Ωραιότητα, την Αρμονία, την Αγάπη. Αυτός είναι ο ανώτερος στόχος τής τέχνης τής ζωής.

Αλλά και «η ποίηση έχει ως στόχο την ευαισθητοποίηση, την πνευματική ευγένεια... που χαρίζει η Τέχνη, η μητέρα τής ομορφιάς...» (Παπανούτσος).

Έτσι, η ποίηση πρέπει να είναι λιγότερο ο τόπος όπου διακηρύττεται η αγωνία, ο φόβος, το όνειρο, η αναπόληση, και περισσότερο ο τόπος όπου διακηρύττεται η διαχρονική ανάγκη για αρμονία, για αγάπη, για δικαιοσύνη, για υπέρβαση. Η ποίηση είναι περισσότερο Άχρονος-χρόνος.

Είναι ο μαντικός δρόμος που θεραπεύει και που μέσα
βαθιά στο μεδούλι του αναζητά τη Γνώση, το «Γιατί» τής
ύπαρξης. Είναι δηλαδή και μια βαθιά μεταφυσική λει-
τουργία. Γιατί η ίδια η γνώση αλλά και η ίδια η μεταφυ-
σική είναι μεταβλητές που άλλοτε παρουσιάζονται σαν
σωτήρες και άλλοτε σαν φονιάδες. Εξαρτάται πάντα πώς
τις χρησιμοποιούμε και για ποιο σκοπό. Έτσι και η έννοια
τής ποίησης, όπως άλλωστε και κάθε έννοια, είναι τόσο
ρευστή και ποικιλόμορφη, με τόσες πολλές αιτίες και
αποτελέσματα, ώστε μπορεί κάποτε, αν χάσει τον πνευ-
ματικό της σπινθήρα, να αυτοκαταργηθεί ως παρωχη-
μένη, ξεπερασμένη και λανθασμένη διαδικασία του
ανθρώπινου εγκεφάλου, αλλά μπορεί να γίνει και το μο-
νοπάτι, αν ο σπινθήρας αυτός ενισχύεται συνέχεια από
τον ποιητή, ώστε να σωθεί η ανθρωπότητα! Το μονοπάτι
τής πνευματικής εξελικτικής διαδικασίας τού κόσμου.

Η ποίηση μπορεί να φτάσει ακόμα στα όρια μιας «μυ-
στικιστικής» σχέσης, στη μαγεία ενός «απελευθερωτικού
μηνύματος» και μιας «απελευθερωτικής αγγελιοφορίας».

Η ελευθερία αυτή θα αρχίσει να αχνοφαίνεται, όταν η
ποιητική γραφή σιγά-σιγά καταφέρει να μας αποκαλύψει
τη λησμονιά μας και να μας συνδέσει με το «μεταφυσικό»
τής ομορφιάς τής ύπαρξης. Όταν η ποιητική γραφή, δη-
λαδή, μπορέσει να γίνει η γέφυρα ανάμεσα στο Θεϊκό
Ακίνητο και Αθάνατο «Είναι» του Παρμενίδη και στο

Πανανδρώπινο Κινούμενο και Μεταβλητό «Γίγνεσθαι» του Ηράκλειτου. Πάνω στη γέφυρα εκείνη το ανδρώπινο ον γράφει την ιστορία του και αγναντεύει τον εαυτό του, δοξάζοντας και μοιράζοντας την συνειδητοποίηση τής «εκπαιδευτικής τραγικότητάς» του αλλά και της σοφής ελπίδας του για αληθινή γνώση και φως. Πάνω στην γέφυρα τής ποιητικής γραφής ο ποιητής προσπαθεί να συνθέσει το νόημα τού κόσμου και της ζωής του.

Όμως το υποκειμενικό νόημα του καθενός μας αποκτά υπόσταση μόνο διαμέσου της επαφής και της επικοινωνίας με τους άλλους. Επομένως, και η ποιητική γραφή από «υποκειμενικός μονόλογος» που θέλει να μοιραστεί και να δοξαστεί (δοξάζω: κραυγάζω την ανικανότητά μου) γίνεται «οντολογικός διάλογος» που θέλει να επιστρέψει, να μετουσιωθεί, να ελευθερωθεί και να ελευθερώσει τον ανδρώπο από τα δεσμά τής κατώτερης φύσης του.

Έτσι, κάθε ποιητική γραφή και κάθε ποιητικός λόγος δίνουν αγωνιωδώς τη δική τους παράσταση, διεκδικώντας από το ανδρώπινο ον ένα κομμάτι ελευθερίας, αλλά ταυτόχρονα υπόσχονται και κομμάτια ελευθερίας στο ανδρώπινο ον. Διεκδικούν και υπόσχονται την υπέρβαση τού ανδρώπινου όντος.

Ένα ον σταθερό και φευγαλέο, ηδονικό και όμορφο, σκοτεινό και λαμπερό, θνητό και θεϊκό. Ένα ον που είναι ίδιο με το αέναο χάος και που ψάχνει διαρκώς να οριστεί,

αλλά πάντοτε θα παραμένει χάος. Αυτή είναι και η ελευθερία του! Ένα νομοθετημένο ενεργειακό χάος! Αυτό είναι και το νόημά του: η διαρκής εξελικτική αναζήτησή του! Η ποιητική γραφή και η ποιητική σκέψη μοιάζουν, τις περισσότερες φορές, σαν ηδονικές και ιερές μάντισσες που υπόσχονται τη θεραπεία, που είναι αναγκασμένες να υπάρχουν ανάμεσα στο Φθαρτό και Αθάνατο, που είναι καταδικασμένες, συνέχεια, να κάνουν απόπειρες για να πλησιάσουν το Αιώνιο, αλλά συγχρόνως είναι και εξοστρακισμένες από το σπίτι τής Αλήθειας. Ζούνε και περιφέρονται στην αυλή του. Ανεβαίνουν με σκάλες, που είναι φτιαγμένες από λέξεις, στα οραματικά μπαλκόνια του. Προσπαθούνε σαν τους κλέφτες να τρυπώσουν στο εσωτερικό του, ενίστε ρίχγουν γρήγορες ματιές από τις γρίλιες των παραδύρων για να δουν τι συμβαίνει μέσα του. Κοιμούνται τα βράδια σαν πιστά σκυλιά στο κατώφλι πάνω στο χαλάκι τής προσμονής. Ζούνε και υπάρχουν για την ΑΛΗΘΕΙΑ. Γι' αυτό και συνέχεια την αποζητάνε προσπαθώντας να τραβήξουν το πέπλο των φαινομένων και των αισθήσεων, ζώντας διαρκώς σε κατάσταση αλητείας, χορεύοντας γυμνές στο αλώνι τού κόσμου, στην Αυλή του Νοήματος τής Ύπαρξης...

Κάθε αληθινός καλλιτέχνης είναι ένας πραγματικός ποιητής.

Είναι ένας ταπεινός μεταφορέας φωτός.

Ένας επικός θηρευτής της γνώσης, ένας ιερός μυθοπλάστης,
ένας μικρός μάγος, ένας ανθρώπινος άνθρωπος.

Είναι ένας από τους "αρχαίους παλαιούς" που ταξιδεύουν
Στο παρόν, χωρίς να αιχμαλωτίζονται από αυτό.

Είναι μελλοντικό ξωτικό και επικουρικός άγγελος σε αποστολή.

Είναι ο αφηγητής του Ουράνιου χρόνου, που περπατά στη γη.

Είναι ο αχθοφόρος της Αγάπης.